

مؤسسه مطالعات ملی

حکایت
چندین ساله

همایش بین المللی

افق نظر

گذشته / حال / آینده

- چالش ایران فرهنگی و فرهنگ جهانی / علی ربیعی / گودرز میرانی ۵۰
- بررسی اثرات جهانی شدن بر فرهنگ و تمدن ایران: چالش‌ها و راهکارها / فرهود گل‌محمدی ۵۲
- جهانی‌سازی، زبان انگلیسی و ایران فرهنگی / نویرا نجیب ۵۳
- ایران فرهنگی و جهانی‌شدن / جواد نصرالله‌زاده ۵۵
- تبادلات فرهنگی: چالش‌ها و فرصت‌ها برای دیپلماسی ایران / سید قنديل عباس ۵۷
- جایگاه حوزه تمدن ایرانی در چشم‌انداز بیست ساله کشور / سیدحسین ولی‌پور زرومی ۵۹
- استراتژی وحدت در ایران فرهنگی / علی ایمانی‌سپوت ۶۱
- همگرایی فرهنگی منطقه‌ای: ایران امروز و حوزه ایران فرهنگی، فرصت‌ها و چالش‌ها / علی کریمی ۶۳
- نقش ایران فرهنگی در گسترش چندجانبه‌گرایی در نظام بین‌الملل / ندا شاه‌نوری ۶۵
- دیپلماسی عمومی در ایران؛ مقایسه با تجربه سایر کشورها / افسانه احدی ۶۶
- راهکارهای تحقق ایران فرهنگی / وحید ذاکری ۶۷
- ایران فرهنگی و چالش‌های هویتی / مهدی رهبری ۶۹
- هویت و فرهنگ ایرانی فرصت‌ها و چالش‌های فرارو پس از انقلاب اسلامی / معصومه طالبی ۷۰
- هویت فرهنگی یکی از مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا.ا. در تعامل با نظام بین‌الملل / محمدحسن خانی ۷۱
- تمدن ایرانی، ایدئولوژی وحدت‌بخش کشورهای حوزه ایران فرهنگی / عبدالله مسلمی ۷۲
- جهانبینی کهن ایرانی؛ راهبردی امروزی / علیرضا افشاری ۷۳
- جایگاه ایران و افغانستان در نظریه حوزه تمدنی ایران / محمدعلی بهمنی قاجار ۷۵
- مطالعه امکان‌سنجی بسط هویت ملی به هویت فرهنگی ملت‌های ایران و افغانستان با نگاهی به انگاره‌های مهاجران افغانی به ایرانیان / سبحان یحیائی / سیده‌مرضیه کیا ۷۷
- نقش حکمرانان ترکمن دکن در توسعه فرهنگ ایرانی / آزاد نزر ۷۸
- تأثیر متقابل فرهنگی خراسان و ترکمنستان از استقلال ترکمنستان تا سال ۱۳۸۵ / مهدی سیده / نادره سیدی ۸۰
- تأثیر میسیونرها در برانگیختن اختلافات دینی در ایران / داود قاسم‌پور ۸۳
- فرهنگ و هویت ایرانی قفقاز و چالش‌های فراروی آن / حسن گلی ۸۴
- اوست‌هامیراث‌دار ایران فرهنگی در قفقاز / حامد کاظم‌زاده ۸۵
- ایرانیت در تاریخ و فرهنگ ارمنی / بایرام آکیتی ۸۶
- بازشناسی جایگاه فرهنگ ایرانی در عراق (با تأمل بر تعامل عامه مردم) / ثریا شهسواری ۸۸
- نشانه‌شناسی تصویری سبک زندگی ایرانی مطالعه بازنمایی‌های دیداری هویت فارسی‌زبانان در فوتوبلاگ‌ها / سبحان یحیائی ۸۹
- مطالعات ایران‌شناسی دانشگاه کنکور دیا: برنامه‌ای انحصاری در کانادا / آمبرتو سیکتی ۹۰
- سیاست‌های نرم‌افزاری آمریکا و چالش آفرینی برای امنیت فرهنگی ایران / سیداصغر کیوان‌حسینی ۹۱
- لبنان امتداد فرهنگی - سیاسی انقلاب اسلامی ایران / سیدمهدی طاهری ۹۳

سیاست‌های نرم‌افزاری آمریکا و چالش آفرینی برای امنیت فرهنگی ایران

سیداصغر کیوان‌حسینی*

در میان بازیگران نافذ صحنه بین‌المللی، آمریکا را باید از معدود دولت‌هایی دانست که در چارچوب رویکرد خارجی خویش همواره از «منابع نرم قدرت» در کنار منابع سخت آن بهره برده است؛ شیوه‌ای که در دوران جنگ سرد و بعد از آن خطوط راهنمای سیاست خارجی آن را متأثر می‌ساخت. این نوع نگرش از نوعی بین‌الملل‌گرایی نرم‌افزاری یا «بین‌الملل‌گرایی لیبرال» حکایت دارد؛ روندی که موجبات تأکید سیاست‌سازان این دولت را بر مقوله‌هایی چون «شیوه زندگی آمریکایی»، «رهبری آمریکایی»، «استثناگرایی آمریکایی» و... در سطح اسناد استراتژی امنیتی آن فراهم آورده و جهت‌گیری‌هایی چون «حقوق بشرگرایی» و «دموکراسی‌سازی» را در ارتباط با دیگر دولت‌ها موجب شده است. در خصوص مهم‌ترین جلوه‌های این رویکرد در سال‌های بعد از جنگ سرد، می‌توان به سیاست کلیتون بر محور «گسترش دموکراسی» توجه کرد؛ سیاستی که در اوضاع بعد از یازدهم سپتامبر نیز در چارچوب آموزه مبارزه با تروریسم، به طرح‌هایی چون «خاورمیانه بزرگ» منجر شد و ضرورت استقرار ثبات و دموکراسی را در عراق و افغانستان مطمح نظر داشت. نکته مهم این است که این نوع «خودانگاره» که بیش از هر چیز به «استیلاطلبی یا هژمونیک‌گرایی فرهنگی» ایالات متحده اشاره دارد، با چه نوع الگوی تهدید آفرینی علیه دیگر دولت‌ها همراه می‌باشد؟ به کلام دیگر، آن طیف از دولت‌ها، همچون جمهوری اسلامی ایران که ملاحظه‌های فرهنگی و اعتقادی خویش را در سطح سیاست‌های متعالی طراحی و تعبیه کرده‌اند، تا چه میزان در برابر این بعد از تهدید نرم‌افزاری آمریکا آسیب‌پذیر خواهند بود؟ به طور منطقی، همگام با توسعه گستره اثربخشی ایران در سطح تعاملات منطقه‌ای و جهانی، عرصه رقابت، تنش یا جنگ سرد میان این دو نیز جلوه‌های غیرنظامی یا نرم‌افزاری بیشتری خواهد داشت. وضعیتی که از تعارض یا ضدیت ذاتی میان

* استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه فردوسی مشهد

اصول ارزشی حاکم بر سیاست‌های کلان داخلی و خارجی دو دولت نشئت می‌گیرد و بر رفتار خارجی آنان به یکدیگر و حوزه‌های منافع متقابل تأثیرگذار خواهد بود. در این مقاله، سعی شده است که ضمن تبیین ابعاد و مهم‌ترین جلوه‌های سیاست‌های نرم‌افزاری دولت بوش، پیامدهای تهدیدزای آن برای ایران بر مبنای رویکردی آسیب‌شناسانه بررسی شود.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ، ایران، سیاست نرم‌افزاری، آمریکا.

در این مقاله به بررسی پیامدهای تهدیدزای سیاست‌های نرم‌افزاری دولت بوش در ایران پرداخته می‌شود. ابتدا به تعریف سیاست‌های نرم‌افزاری و ابعاد آن پرداخته می‌شود و سپس به تبیین ابعاد و مهم‌ترین جلوه‌های سیاست‌های نرم‌افزاری دولت بوش در ایران پرداخته می‌شود. در ادامه به بررسی پیامدهای تهدیدزای این سیاست‌ها برای ایران بر مبنای رویکردی آسیب‌شناسانه پرداخته می‌شود. در پایان به نتیجه‌گیری و پیشنهادها پرداخته می‌شود.

سیاست‌های نرم‌افزاری (Soft Power) به مجموعه‌ای از ابزارها و روش‌ها اشاره دارد که دولت‌ها برای دستیابی به اهداف خود بدون استفاده از زور یا تهدید به کار می‌برند. این سیاست‌ها شامل دیپلماسی عمومی، فرهنگ، آموزش، ورزش و سایر فعالیت‌های فرهنگی است. این سیاست‌ها در مقابل سیاست‌های سخت‌افزاری (Hard Power) قرار می‌گیرد که بر اساس زور و تهدید استوار است.

دولت بوش در سال ۲۰۰۱ میلادی به قدرت رسید و از همان ابتدا به دنبال تغییر در سیاست‌های نرم‌افزاری خود بود. او به دنبال تقویت جایگاه آمریکا در جهان و دستیابی به اهداف خود از طریق استفاده از سیاست‌های نرم‌افزاری بود. او به دنبال ایجاد یک «جهان نو» بود که در آن آمریکا به عنوان یک قدرت جهانی مطرح می‌شود.

یکی از مهم‌ترین اقدامات دولت بوش در زمینه سیاست‌های نرم‌افزاری، افزایش بودجه برای دیپلماسی عمومی و فرهنگ بود. او به دنبال افزایش نفوذ آمریکا در سایر کشورها و ایجاد یک تصویر مثبت از آمریکا در ذهن مردم سایر کشورها بود. او به دنبال ایجاد یک «جهان نو» بود که در آن آمریکا به عنوان یک قدرت جهانی مطرح می‌شود.

یکی از دیگر اقدامات دولت بوش، افزایش بودجه برای آموزش و ورزش بود. او به دنبال افزایش نفوذ آمریکا در سایر کشورها و ایجاد یک تصویر مثبت از آمریکا در ذهن مردم سایر کشورها بود. او به دنبال ایجاد یک «جهان نو» بود که در آن آمریکا به عنوان یک قدرت جهانی مطرح می‌شود.

این سیاست‌ها در ایران نیز به دنبال ایجاد یک تصویر مثبت از آمریکا در ذهن مردم ایران و افزایش نفوذ آمریکا در ایران است. این سیاست‌ها در ایران به دنبال ایجاد یک تصویر مثبت از آمریکا در ذهن مردم ایران و افزایش نفوذ آمریکا در ایران است.

در ادامه به بررسی پیامدهای تهدیدزای این سیاست‌ها برای ایران بر مبنای رویکردی آسیب‌شناسانه پرداخته می‌شود. در پایان به نتیجه‌گیری و پیشنهادها پرداخته می‌شود.

این مقاله در روزنامه «تجدید» شماره ۱۳۰۰، بهار ۱۳۸۰، چاپ شده است.